

Dla wiązkowości reprezentowanych obszarów artykuły zawarte w książce stanowią pierwszy systematyczny przegląd tematu. Dotyczy to np. badań tekstyliów greckich, które zaczęły się rozwijać dopiero w ostatnich latach, oraz danych źródłowych z Ukrainy.

W przypadku opracowania dotyczącego ziem polskich warto podkreślić, że jest to dopiero drugie, po prawie półwieczu, tak szczególne zestawienie zabytków¹⁵.

Największą wartością omawianej pracy jest fakt zebrania i systematyzowania istotnych informacji dotyczących znalezisk tekstyliów archeologicznych i produkcji włókienniczej z różnych krajów i regionów, co umożliwi ich konfrontowanie i porównywanie.

Redaktorki książki mają nadzieję, iż omawiana publikacja dotrze do szerokiego grona badaczy i będzie inspiracją do powstawania podobnych przeglądów wyrobów włókienniczych.

Uzupełnieniem książki są liczne zdjęcia czarno-białe i barwne, rekonstrukcje, schematy, mapy, rysunki oraz tabele. Publikacja zaopatrzona została także w indeksy nazw geograficznych.

L. Antosik

Medieval Urban Textiles in Northern Europe, red. Riina Rammo, „Muinasaja Teadus 22”, Tartu 2012, ss. 173.

Omawiana publikacja jest zbiorem referatów wygłoszonych 11 września 2009 roku na międzynarodowym sympozjum „Urban Textiles in Social Context” w Tartu (dawnym Dorpacie) w Estonii¹. Spotkanie zorganizowane było przez Centre of Excellence in Cultural Theory, we współpracy z Tartu City Museum w Tartu. Seminarium zgromadziło naukowców z Niemiec (Klaus Tidow, Rotraut Kahle, Edgar Ring), Holandii (Johanna Zimmerman), Polski (Jerzy Maik), Rosji (Kirill A. Mikhailov), Wielkiej Brytanii (Frances Pritchard, Geoff Egan) oraz Estonii (Riina Rammo, Arvi Haak, Erki Russow). Celem spotkania było zarysowanie problematyki średniowiecznego i wczesnonowożytnego włókiennictwa na przykładzie wybranych miast północnej Europy. Włókiennictwo odgrywało olbrzymią rolę jako stymulator handlu dalekośięźnego, przez co wpływało na oblicze ówczesnych stosunków gospodarczych i społecznych całej Europy, a szczególnie miast.

W omawianej pracy zamieszczono osiem artykułów: pięć w języku angielskim i trzy w języku niemieckim. Całość poprzedzona została wprowadzeniem Riiny Rammo, redaktora tomu.

W pierwszym tekście Geoff Egan (*Archaeological evidence for Textile finishing in London and the Cloth trade between England and the Baltic, c. 1200–1800*) przedstawił wykańczanie produktów włókienniczych w Londynie oraz handel wyrobami tekstylnymi z obszarem wybrzeża Morza Bałtyckiego. Naukowiec zwrócił uwagę na tkaniny angielskie znalezione na terenie Skandynawii, Rosji, Litwy i Polski (Gdańsk). Jednocześnie wskazywał, że znaleziska te oczekują na pełniejsze ich opracowanie pod względem archeologicznym i przy wykorzystaniu źródeł pisanych,

W kolejnym artykule Jerzy Maik (*Wollweberei in einer mittelalterlichen Stadt. Elbinger Beispiel*) zajął się wytwórczością tkacką w hanzeatyckim Elblągu. Autor skupił się przede wszystkim na miejscowych rzemieślnikach oraz ich pochodzeniu społecznym. Na podstawie wieloletnich badań stwierdził, że tkacze wełny należeli do średniej klasy społeczeństwa miej-

¹⁵ Zob. T. Łaszczewska, *Pradzieje włókiennictwa*, [w:] *Zarys historii włókiennictwa na ziemiach polskich do końca XVIII wieku*, red. J. Kamińska, I. Turnau, Wrocław 1966, s. 23–53.

¹ Poprzednie sympozjum odbyło się w 2006 r. w Kopenhadze, por.: L. Antosik, J. Słomska (rec.) z: *The medieval broadcloth. Changing trends in fashions, manufacturing and consumption*, red. K. Vestergård Pedersen, M.-L.B. Nosch, „Kw.HKM”, R. LIX, 2011, nr 1, s. 115–116.

skiego. Stanowili oni jednocześnie ważną grupę, która posiadała własną organizację i wzajemnie się wspierała. Na podstawie analizy surowców badacz określał, czy odkryte tekstylia były lokalne, czy też importowane z ośrodków europejskich. Z analiz wynika, że produkcja włókiennicza w Elblągu nie odgrywała czołowej roli w gospodarce miasta. Prawdopodobnie miał na to wpływ bardzo duży przywóz sukna z Europy Zachodniej.

Rotraut Kahle i Edgar Ring (*Frühneuzeitliche Textilfunde in der Hansestadt Lüneburg im Kontext archivalischer Quellen*) zaprezentowali znaleziska tekstylne z miasta Lüneburg w Dolnej Saksonii (Niemcy). Autorzy dokonali rekonstrukcji fragmentów tekstylnych oraz zidentyfikowali pozostałości ubrań na podstawie źródeł archiwalnych znajdujących się w zasobach miasta. W tym celu wykorzystali wzornik tkanin z Lüneburga z 1678 roku, zawierający 236 wzorów tkanin naszytych na trzech arkuszach.

Archeolog Johanna A. Zimmerman (*16th century textiles from the town of Groningen in social context*) omówiła 2800 fragmentów zabytków tekstylnych pozyskanych w 2000 roku, w trakcie badań archeologicznych prowadzonych w Groningen w północnej Holandii. Na podstawie źródeł ikonograficznych i pisanych, takich jak rejestry podatkowe lub testamenty, odtworzyła miejscową produkcję włókienniczą oraz położenie społeczno-ekonomiczne producentów tkanin i ubrań w Groningen.

Klaus Tidow (*Tuche, Zeuge, Leinwand und Barchent des Spätmittelalters und der Frühneuzeit aus Ausgrabungen und Gebäuden*) zaprezentował różnorodność tkanin pozyskanych podczas prac wykopaliskowych prowadzonych w północnoniemieckich miastach hanzeatyckich. Autor zwrócił szczególną uwagę na surowiec, z jakiego zostały wykonane materiały, oraz na jego jakość.

Frances Pritchard (*Conspicuous waste: excavated textiles from 14th-century deposits in London*) przedstawiła tkaniny wydobyte w 1972 roku z wysypisk śmieci odnalezionych nad brzegami Tamizy. Wśród opisanych materiałów znajdują się liczne fragmenty wyrobów z jedwabiu. Autorka omówiła znaleziska ze szczególnym odniesieniem do ich znaczenia społecznego.

Rinna Rammo (*Fragments of clothing from medieval Tartu, Estonia; archaeological sources*) analizował odkryte fragmenty odzieży, która pełniła rolę wyznaczników społecznego i ekonomicznego statusu mieszkańców Tartu w XIII–XVI wieku.

W ostatnim artykule Arvi Hakk i Erki Russow (*Interpreting find complexes from the medieval cesspits of Tartu*) zinterpretowali znaleziska wydobyte z trzech średniowiecznych szamb w Tartu z badań w latach 1998–2007. Skupili się na weryfikacji zabytków szklanych i kamionkowych, ponieważ pełniły one rolę ważnego nośnika informacji o zamożności oraz o upodobaniach mieszkańców średniowiecznego Tartu.

Omawiana publikacja jest kolejnym, ważnym źródłem informacji na temat wytwórczości tkackiej średniowiecznych i wczesnonowożytnych ośrodków miejskich Europy. Autorzy nie ograniczają się wyłącznie do prezentacji analiz technologicznych zabytków, lecz poruszają dodatkowo aspekty socjologiczne, społeczne i ekonomiczne. Zawarte w książce teksty uzupełniają zdjęcia, rekonstrukcje, schematy, plany, rysunki oraz tabele.

L. Antosik